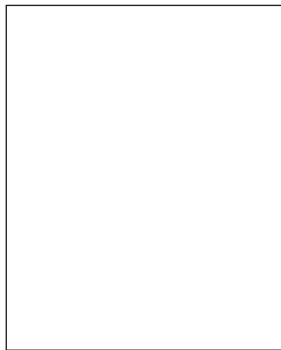

Skadereglerares ställningsfullmakt

av advokat **Anders Höglund**, Advokatfirman Morssing & Nycander

---

Anders Höglund

Artikeln avser visa

- att Sveriges Försäkringsförbund synes ha lämnat oförenliga yttranden till lagstiftaren respektive Högsta domstolen angående försäkringsbolagens praxis vid dröjsmål med premiebetalning
- att rättsfallet NJA 1992 sid 782 på grund av Försäkringsförbundets motstridiga yttranden bör ha ett högst begränsat prejudikatvärde i fråga om skadereglerares ställningsfullmakt
- att Anders Anderssons slutsatser angående skadereglerares ställningsfullmakt i NFT 4/1995, sid 338, inte är riktiga.

I sin artikel "Skaderegleringslöften", NFT 4/1995, sid 338, anger Anders Andersson några slutsatser från rättsfallet NJA 1992 sid 782, angående skadereglerares behörighet.

Anders Andersson, liksom Högsta domstolen, lägger Sveriges Försäkringsförbunds yttrande av den 28 september 1992 till grund för slutsatserna. Andersson anför (sid 344):

"En skadereglerare är behörig att binda bolaget vid löften som avviker från försäkringsvillkoren, men avvikelsen får inte vara betydelsefull eller så omfattande att villkorsändringen står i direkt strid med de ursprungliga försäkringsvillkoren. Dessutom måste avvikelsen kunna sägas ingå i en normal skadereglering. Exempel på bindande skaderegleringslöften är löften om

att bortse från brutna biförpliktelser vid skaderegleringen."

I sin redogörelse för NJA 1992 sid 782, det s.k. Södertälje-målet, noterar Andersson, sid 343: "Skadereglerarens löfte innebar en omfattande avvikelse från försäkringsvillkoren."

Detta påstående kan ifrågasättas, varför hans slutsats också kan ifrågasättas.

Vilken var avvikelsen? Var den "omfattande"?

Det försäkringsvillkor som skaderegleraren skulle ha gjort "våld på" lyder:

"Premien skall betalas i förskott. Bolagets ansvarighet inträder vid försäkringstidens början, även om premien ännu inte har betalats. Detta gäller endast under förut-

sättning att premien betalats inom 14 dagar efter det att bolaget skickat ut premieavin.

Betalas inte premien inom 14 dagar efter utsändningen av avi, föreligger dröjsmål med premiebetalning. Betalas premie senare men innan försäkringen sagts upp inträder bolagets ansvarighet först dagen efter betalningen.

Enligt försäkringsavtalsvillkoren i Södertäljemålet upphörde således försäkringsgivarens ansvar att gälla vid utgången av den 4 maj 1990, eftersom premie inte då hade betalats; sista dag för betalning var enligt villkoret 14 dagar efter det att försäkringsgivaren skickat ut premieavin. Försäkringsbolagets ansvar skulle enligt villkoret återinträda dagen efter den då premierna betalades. Den 8 maj 1990, dvs. före försäkringsfallet, postades en betalningsorder till postgirot. Betalningsordern bokfördes hos Postgirot den 9 maj 1990. Tidigt på morgonen den 9 maj 1990 utbröt eld i hotellbyggnaden.

Försäkringstagaren hade alltså vidtagit betalningsåtgärd dagen före det försäkringsfallet inträffade. Premien ansågs emellertid inte betald förrän dagen för branden, den 9 maj 1990. Eftersom bolagets ansvarighet inträdde först dagen efter betalningen, förelåg alltså ett dröjsmål med en dag.

Skaderegleraren i fråga sammanträffade med representant för försäkringstagaren under själva branddagen den 9 maj 1990. Därvid meddelade skaderegleraren att han kände till att premierna ännu inte hade inkommit till försäkringsbolaget, men att försäkringsbolaget skulle reglera skadan i enlighet med försäkringsvillkoren. Påföljande dag översände skaderegleraren en skriftlig bekräftelse på det åtagande han gjort på försäkringsbolagets vägnar. Såväl den muntliga som den skriftliga bekräftelsen gjordes med full insikt om att dröjsmål med premiebetalning förelåg.

Innebar skadereglerarens löfte om försäk-

ringersättning, trots en dags dröjsmål med premiebetalningen, ”en omfattande avvikelse från försäkringsvillkoren”?

Såsom Andersson redogör för i sin artikel inhämtade HD ”yttrande beträffande frågorna om skadereglerares behörighet och försäkringsmäklares ansvar” från Försäkringsförbundet. Det yttrande Försäkringsförbundet inkom med och som relateras i domen, gav Högsta domstolen anledning konstatera att (NJA 1992 sid 804 m):

”Förbundet har därvid uttalat att det inte finns någon sedvänja av innebörd att försäkringsbolagen godtar att sådana betydelsefulla och principiellt viktiga ändringar av försäkringsavtalen får göras av skaderegleraren.”

Högsta domstolen konstaterade därefter att en skadereglerare inte på grund av reglerna om allmän ställningsfullmakt har rätt att göra sådana åtaganden för försäkringsbolags räkning som skaderegleraren gjort i det aktuella fallet.

Var Försäkringsförbundets yttrande riktigt?

Riktigheten av Försäkringsförbundets besked till Högsta domstolen – avsaknad av sedvänja – kan emellertid ifrågasättas med hänsyn till vad Försäkringsförbundet, eller som det då hette, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, självt anfört i remissyttrande i anledning av förslag till konsumentförsäkringslag. Ifrågavarande remissyttrande återfinns i Prop. 1979/80:9, bilagedelen, sid 97-163. På sid 135-141 behandlas ”premie betalning”. I det sammanhanget redovisade förbundet en enkät bland försäkringsbolagen beträffande aviseringsrutiner m.m. I fråga om dröjsmål med premien, uttalades i remissyttrandet, sid 136 i propositionen, bl.a. följande:

”Försäkringsbolagens praxis är i allmänhet att låta avtalen löpa avsevärd tid efter

sista betalningsdagen innan någon annullering sker (bilaga 8). En till synes väsentlig skillnad mellan KFL och AB föreligger i det att försäkringstagarens skydd genom försäkringen är i kraft till dess att försäkringen upphör efter uppsägning, dvs. 14 dagar som anges i 15 §. Enligt AB suspenderas skyddet om betalning inte har skett på sista betalningsdagen.” "... I praktiken är dock skillnaderna på denna punkt inte så stora eftersom försäkringsbolagen regelmässigt låter ansvaret stå kvar viss tid efter det att dröjsmål har inträtt. Kortare dröjsmål brukar inte inverka på möjligheten att få skada ersatt. Praxis hos bolagen när det gäller längden på denna frist varierar något (se bilaga 8).”

Vad försäkringsbolagen, som måste antas utöva ”praxis” i nu aktuellt hänseende genom sina skadereglerare, ”regelmässigt”, se citatet ovan, företar sig i fråga om utvidgat ansvar vid dröjsmål med premiebetalning, förefaller kunna jämföras med sedvänja. Förbundets besked till Högsta domstolen i målet av innebörd att försäkringsbolagen inte godtar att sådana betydelsefulla och principiellt viktiga ändringar i försäkringsvillkor skulle kunna göras av skadereglerare, rimmor alltså illa med förbundets tidigare besked till lagstiftaren i remissyttrande. I sammanfattningen på sid 154 i bilaga 8 till förbundets remissyttrande konstateras att:

”Inget bolag håller strikt på reglerna i AB 012.1 och 2 att bolagets ansvarighet suspenderas vid dröjsmål. Kortare dröjsmål inverkar regelmässigt inte alls på möjligheten att få skada ersatt. En allmän inställning hos bolagen synes vidare vara att prövningen av anledningen till dröjsmålet skärps ju längre detta varar.

I det stora hela kan bolagen sägas med sin praxis ha eliminerat den i många fall hårda påföljd AB (Allmänna Bestämmelser) innehåller för det fall normalt och i och

för sig förklarligt dröjsmål med premiebetalning föreligger. Bolagens praxis synes också i viss utsträckning tillgodose de intressen som ligger bakom 17 § KFL.”

Vid bedömningen av vad som skall förstås med ”betydande eller omfattande villkorsändring” är det också av intresse vad förbundet deklarerar i sitt remissyttrande på sid 137:

”Från bolagens synpunkt är givetvis det väsentliga att premierna till slut betalas in, inte att skador som inträffar under dröjsmålstiden inte ersätts. Att så är fallet har även med tydlighet framgått av bolagens praxis, enligt vilken t.o.m. betydande dröjsmål med betalningen kan accepteras om rimliga skäl kan anföras för dröjsmålet.”

Det nu relaterade ger intryck av att Försäkringsförbundets besked till Högsta domstolen angående sedvänja vid dröjsmål med premiebetalning inte var riktigt. Alternativt skall yttrandet och HD:s dom förstås så att skadereglerarens behörighet är väsentligt snävare än Andersson antagit i fråga om ”betydelsefull” eller ”omfattande” villkorsändring. Eftersom Högsta domstolens ledamöter hade ovan angivna citat från förbundets remissyttrande, inklusive ”bilaga 8”, till hands i målet och således kunde jämföra förbundets vid olika tidpunkter till synes oförenliga besked, ligger det närmast till hands att dra den slutsatsen att även mycket små avvikelser från försäkringsvillkoren – futtiga dröjsmål som försäkringsbolagen i praxis bortser ifrån – faller utanför skadereglerares behörighet. Avvikelsen behöver inte vara ”betydelsefull” eller ”omfattande” för att falla utanför skadereglerarens ställningsfullmakt på sätt Andersson konstaterat.

Att HD:s ledamöter inte bara tagit del av utan också beaktat den branschpraxis som relaterats i ovan citerat remissyttrande, torde framgå av vad minoriteten i Högsta domstolen – de justitieråd som ansåg jämkning vara påkallad – anförde :

”Det står i mindre god överensstämmelse med branschpraxis att under förhandenvarande förhållanden vägra betala försäkringsersättning.” (sid 808).

Det nu sagda leder alltså till slutsatsen att skadereglerares ställningsfullmakt kan antas vara mycket mer begränsad än vad som normalt förstås med ”betydelsefulla och principiellt viktiga förändringar i försäkringsavtalen”. I annat fall får man anta att HD skulle anse att i målet omnämnd branschpraxis från slutet av 1970-talet radikalt förändrats till tidpunkten för Försäkringsförbundets yttrande till HD 1992. Men hur skulle HD kunna anta det när Försäkringsförbundet på intet sätt redogjort för någon förändring i branschpraxis? Det finns inte heller någon anledning att anta att bolagen under senare år skulle ha intagit en väsentligt mer restriktiv hållning till

kortare dröjsmål med premiebetalning. I så fall skulle Försäkringsförbundet, som sagt, ha upplyst HD om detta.

Att Försäkringsförbundets uttalande på grundval av den utförda enkäten i samband med remissyttrandet avsåg s.k. mass-försäkringar eller konsumentförsäkringar, kan inte förklara de olika beskeden från förbundet. Skulle det föreligga en principiell skillnad mellan konsumentförsäkring och annan försäkring i nu aktuellt hänseende, så att skadereglerares ställningsfullmakt är helt olika beroende på typ av försäkring, hade/borde förbundet givetvis upplyst HD om detta.

Slutsats

Från rättsfallet NJA 1992 sid 782 bör några slutsatser angående skadereglerares ställningsfullmakt inte dras. Därtill är utredningen i målet alltför motstridig.

Kommentar till Anders Höglunds artikel "Skadereglerares ställningsfullmakt"

av **Anders Beskow**, vice VD Sveriges Försäkringsförbund

Anders Höglunds synpunkter motiverar några korta kommentarer ur Försäkringsförbundets perspektiv, särskilt som förbundet bereddes tillfälle att yttra sig till Högsta domstolen i det berörda rättsfallet (NJA 1992 s 782).

Höglund avslutar sin artikel med det anmärkningsvärda påståendet att man från rättsfallet inte bör dra några slutsatser angående skadereglerares ställningsfullmakt.

I sitt yttrande till Högsta domstolen utvecklade förbundet sin syn på frågan om skadereglerares ställningsfullmakt. Yttrandet avslutades i aktuell del med det uttalandet att någon sedvänja av innebörd att försäkringsbolagen godtar att betydelsefulla och principiellt viktiga ändringar av försäkringsavtalen av det slag som det var fråga om i målet inte fanns. Förbundet byggde sitt yttrande på att det inte rädde någon gemensam uppfattning inom försäkringsbranschen i frågan.

Höglund ifrågasätter riktigheten av förbundets yttrande. Med hänvisning till branschens remissyttrande över förslaget till konsumentförsäkringslag har man enligt Höglund, som han får uppfattas, anledning utgå från att man i försäkringsbranschen generellt inte ser särskilt allvarligt på mindre dröjsmål med premiebetalningar.

Att utifrån branschens uttalanden i samband med ett lagstiftningsarbete på konsumentförsäkringsområdet dra så generella slutsatser som Höglund är fel. Försäkringsbolagen lägger självfallet stor vikt vid att premier betalas i tid och fäster vid företagsförsäkring stort avseende vid att man vid premiedröjs-

mål, vid sidan av möjligheten till uppsägning av försäkringen, har utrymme för ansvarsfrihet under bestående avtal. Detta har kommit till uttryck i exempelvis förbundets yttrande över Justitiedepartementets promemoria med förslag till Ny försäkringsavtalslag från 1993. Det finns också anledning att här peka på branschens uppfattning som den kommit att redovisas i Försäkringsrättskommitténs betänkande Skadeförsäkringslag i den del det rör premiebetalningsreglerna (SOU 1989:88 s 196).

Det är mot den bakgrunden man skall se förbundets yttrande till Högsta domstolen; frågan om ett bolag skall ha ett ansvar även om en premie inte betalats i rätt tid är enligt branschens mening mycket betydelsefull.

Det är svårt att tolka den aktuella domen, som också bygger på vad som framförts i yttrande från förutvarande Försäkringsinspektionen, på annat sätt än att Högsta domstolen tagit ställning till vidden av skadereglerares ställningsfullmakt i en allmänt sett mera betydelsefull fråga.

Högsta domstolen kan inte gärna anses ha tagit ställning till vad Höglund betecknar som små avvikelser från försäkringsvillkoren. Därför kan man inte som Höglund med stöd av domen anta att det faller utanför skadereglerares behörighet att även godta smärre avvikelser från vad villkoren föreskriver. Det betyder dock inte att Högsta domstolens avgörande skulle var utan betydelse för rättstillämpningen.